

Як результат – педагог-агент змін – самодостатній, умотивований до неперервного навчання, ключова фігура оновлення школи, соціально та професійно активна особистість. Він здатний повести за собою, ділитися власним інноваційним досвідом, мотивувати інших до нових звершень на освітянській ниві.

Список використаних джерел

1. Про освіту : Закон України редакція від 27.06.2024 № 2145-VIII. *Верховна рада України* : [сайт]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення : 18.05.2024).
2. Про затвердження переліку кваліфікаційних категорій і педагогічних звань педагогічних працівників та порядку їх присвоєння : постанова Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2015 р. № 1109. *Кабінет міністрів України* : [сайт]. URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248739889> (дата звернення : 18.05.2024).
3. Про затвердження Положення про атестацію педагогічних працівників : наказ Міністерства освіти і науки України від 09 вересня 2022 р. № 805. *Верховна рада України* : [сайт]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-22#Text> (дата звернення : 13.07.2024).

Тетяна КОЛГАН,

*проректор з навчальної роботи та економічних питань
Донецького ОІППО, кандидат педагогічних наук, доцент*

ДОПИТЛИВІСТЬ ТА БЕЗПЕРЕРВНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЯК ОДНІ З НАЙБІЛЬШ ЗАТРЕБУВАНИХ УМІНЬ ТА НАВИЧОК ОСОБИСТОСТІ НА НАЙБЛИЖЧІ 10 РОКІВ

*Робіть усе можливе, поки не дізнаєтесь краще.
Тоді, коли ти знаєш краще, роби краще.*

Майя Ангелу

Ми живемо в час стрімких змін і нестримних потоків інформації, у час, коли сучасна освіта в Україні стрімко розвивається, динамічно змінюються її мета, завдання та методи. Набуті знання швидко застарівають, виникають нові технології, модифікуються старі тощо. Необхідність цих змін зумовлена не лише нормативно-правовими документами, а й викликами сьогодення, новими підходами до організації освітнього процесу. Теоретико-методологічний аналіз проблеми професійного саморозвитку педагога свідчить про актуальність цього питання в наукових роботах В. Андрущенко, О. Вознюка, В. Гупаловської, А. Деркач, О. Дубасенюк, Е. Зеєр, І. Зязюна, О. Євдокимова, О. Кокун, М. Лук'янової, А. Маркової, Л. Мітіної, І. Підласого, В. Рибалки, А. Смолюка, В. Фрицюк, О. Чудіної та інших учених.

Як встигнути за всіма змінами? Як зорієнтуватись у вирі інформації, відібрати якісну? Як упроваджувати в освітній процес новітні ідеї, методики, що відповідають вимогам часу? Як стати незамінним працівником у майбутньому? Які навички треба розвивати, щоб мати успіх у цифровому світі? Відповіді на ці та інші питання зумовлюють нові вимоги до педагогічної професії.

Традиційна роль педагога як транслятора знань відходить у минуле. Натомість він стає фасилітатором, який допомагає учням самостійно здобувати знання, критично мислити, творчо вирішувати проблеми та співпрацювати з іншими. Це вимагає від учителів володіння не лише глибокими знаннями предмета, а й низкою інших важливих навичок.

Журнал Forbes на своєму [сайті](#) опублікував інформацію щодо найбільш затребуваних умінь та навичок особистості на найближчі 10 років:

1. *Цифрова грамотність.* Ці навички передбачають здатність особистості безпечно та впевнено застосовувати пристрої; орієнтуватися в цифровому просторі; тримати руку на пульсі нових технологій та імплементувати їх у роботу, а також співпрацювати за допомогою цифрових інструментів.
2. *Грамотність у використанні даних.* Працівники, які володіють такими навичками, уміють отримувати дані та ефективно їх використовувати; ставити під сумнів цілісність і достовірність будь-яких даних та вилучати основний сенс з них, а не просто сліпо йти за отриманою

інформацією.

3. *Критичне мислення.* Мислити критично означає аналізувати проблеми та ситуації на основі доказів, а не чуток, особистих думок чи упереджень; ставити під сумнів достовірність доказів і з'ясувати, що правда, а що ні в різних ситуаціях.
4. *Емоційний інтелект.* Емоційно розумна людина здатна виражати свої емоції та контролювати їх; усвідомлювати, як її емоції впливають на її власну поведінку та оточення, і може відповідно керувати цими емоціями; бачити світ з іншого боку.
5. *Творчість.* Творчі здібності стануть однією з найбажаніших навичок на робочому місці в майбутньому, як-от: висування нових ідей, вирішення проблем, креативне розв'язання проблем; реалізація ідей для вирішення проблем і покращення ситуації.
6. *Співпраця.* Характер співпраці та командної роботи змінюється, бо команди еволюціонують, тому потрібно ефективно співпрацювати в команді, спілкуватися з колегами та взаємодіяти з людьми в різних формах (дистанційно, очно чи змішано).
7. *Гнучкість.* На робочому місці в майбутньому зміни стануть рушійним чинником розвитку. Доведеться постійно долати перешкоди та зосереджуватися на можливостях; уміти пристосовуватися до різних чи нових ситуацій та умов; постійно розвивати розумову стійкість.
8. *Лідерські навички.* Гарне лідерство полягає в тому, щоб надихати людей; уміти побачити найкраще в інших людях; мати гарні організаційні навички для співпраці в команді.
9. *Тайм-менеджмент.* Уміння ефективно керувати своїм часом означає працювати старанніше та продуктивніше; тримати баланс між працею та особистим життям.
10. *Допитливість і безперервне навчання.* Постійно вчитися та самовдосконалюватися, залишатися гнучким і приймати зміни, підтримувати та розвивати інші навички, що допоможуть встигати за основними змінами, які відбуваються сьогодні.

Розглянемо більш детально навички **допитливості та прагнення до безперервного навчання**, які будуть затребувані в найближчі десять років.

Поєднання цих навичок дає можливість педагогічним працівникам:

- **бути на вістрі освітніх інновацій:** сучасні педагоги постійно шукають нові методики та технології викладання, вивчають кращі практики з усього світу, щоб зробити навчання своїх учнів максимально ефективним та цікавим;
- **залишатися гнучкими та адаптивними:** освітня система постійно розвивається, виникають нові програми, методики, технології, а вміння швидко адаптуватися до змін дозволяє педагогам завжди бути на крок попереду;
- **підтримувати та розвивати інші навички:** допитливість та прагнення до саморозвитку мотивують педагогів вивчати нові мови, освоювати цифрові навички, розвивати емоційний інтелект та інші важливі компетенції.

Отже, **допитливість і безперервне навчання** – це не просто бажані навички, це **необхідність** для сучасного педагога. Учителі, які володіють цими якостями, здатні не лише давати учням знання, але й *вчити їх вчитися, критично мислити, творчо підходити до вирішення проблем, бути відкритими до нового.*

Існує багато інструментів та можливостей, які вчителі можуть застосовувати для розвитку допитливості, саморозвитку та безперервного навчання. Ось деякі з них.

Професійний розвиток чи безпосереднє **підвищення кваліфікації.** Навчання за програмою підвищення кваліфікації в різних суб'єктах; участь у вебфорумах, (не)конференціях, тренінгах та семінарах тощо; підвищення кваліфікації за програмою стажування тощо.

Перевага таких форм підвищення кваліфікації в тому, що можна пройти навчання та отримати цінні знання від лекторів / тренерів; знайти різні думки та поради з певних проблем. Це допомагає не зациклюватися на власному досвіді, а ширше дивитися на певне питання, бачити, як проблему розв'язують інші; учитися на чужих помилках; бачити, як сприймають ваші рекомендації, досвід чи поради інші колеги.

Мережування чи **участь у професійних спільнотах.** Існує багато онлайн- та офлайн-спільнот педагогічних працівників, де вони можуть спілкуватися одне з одним, ділитися ідеями та досвідом.

Професійні (педагогічні) спільноти – це цінний ресурс, який дає змогу освітянам постійно ділитися досвідом, підтримувати одне одного, обговорювати нові ідеї, діяти «на випередження».

Шукати способи подолання професійних труднощів й отримувати від цього задоволення.

Переваги участі в професійних спільнотах:

- можливість обмінюватися ідеями та досвідом;
- зв'язки (партнери для спільних проєктів);
- оновлення знань;
- підтримка (поради про підходи до навчання, підтримка в управлінні класом, емоційна підтримка тощо);
- розвиток кар'єри та створення особистого бренду.

Саме професійні спільноти, створені за допомогою соціальних мереж Google+, Facebook, Twitter та інших надають можливість за найкоротший час дізнаватися про нове в освіті, оперативно ознайомлюватися з досвідом колег, ставити питання та отримувати на них відповіді, налагоджувати контакти, стежити за актуальними освітянськими заходами тощо. Сильна онлайн-спільнота може допомогти учасникам навчання відчутти підтримку, посилити залучення та надати цінний зворотний зв'язок.

Наприклад, соціальний сервіс Pinterest (усвітній каталог ідей) <https://ru.pinterest.com/#save>: створює нотатки – піни (англ. канцелярська кнопка), робить їх яскравими, тематичними, є можливість додавати зображення або відео. Кожен пін зберігає інформацію про сайт, коментар власника та тих, хто ознайомився зі сповіщенням. Основне – мережа дає змогу зберігати джерело інформації, ідею автора, а, отже, поширює і перетворює інформацію.

Менторство. Навіть класний спеціаліст не завжди може знати, куди та як рухатися. З цим і здатен допомогти ментор, яким може стати експерт у сфері, наставник або супервізор, тимлід або кар'єрний сервіс.

Педагоги можуть знайти наставника серед колег чи працівників центрів професійного розвитку педагогічних працівників, або наукових та науково-педагогічних працівників закладів післядипломної освіти. Ментор допоможе вчителю розвинути свою допитливість та прагнення до саморозвитку.

Сьогодні можна знайти наставника й завдяки новим можливостям, зокрема штучному інтелекту. Серед таких новинок – персональний консультант. Американська освітня відеоплатформа Khan Academy <https://www.khanacademy.org/contribute> на початку 2023 року анонсувала персонального освітнього асистента, який не розв'язує завдання замість людини, а підштовхує до рішення, «менторить» та орієнтує в основних напрямках у сфері освіти.

Академічна мобільність – це не лише співпраця закладу освіти з міжнародними організаціями та закладами, а й можливість вибудови індивідуальної освітньої траєкторії. Метою програм академічної мобільності є не лише збагачення участі в освітніх програмах, наукових та культурних заходах, але й можливість вивчення іноземних мов, що пропонуються посольствами провідних країн світу; стипендійні програми, які дозволяють безкоштовно навчатися в найкращих світових закладах вищої освіти.

Самоосвіта. Одним із показників допитливості та безперервності навчання є здатність особистості до самоосвіти, яка виявляється у прагненні до постійного зростання, самовдосконалення.

Самоосвіта може здійснюватися, зокрема через читання професійної літератури, бо саме фахові періодичні видання подають ретельно дібрані, вивірені, відредаговані, адаптовані, викладені зрозумілою мовою матеріали про сучасні тенденції в освіті, напрями розвитку, технології та прийоми роботи з учасниками освітнього процесу, досвід колег тощо. Відразу й теорія, і практика.

Також одним із шляхів самоосвіти є участь у професійних конкурсах, конференціях, вебінарах, майстер-класах та масових безкоштовних онлайн-курсах тощо за різними напрямами, які організуються та проводяться різними суб'єктами підвищення кваліфікації. Чим більше педагогічні працівники знають, тим більше вони будуть зацікавлені у вивченні нового.

Висновуючи, зауважимо, що у світі освіти неперервно з'являються інновації (тренди), що стимулюють розвиток нових підходів до навчання і виховання, а відповідно й спонукають до безперервного професійного розвитку. Одним із таких трендів у 2024 році є ранкові кола вчителів.

Ранкові кола вчителів – це форма щоденної зустрічі, яка використовується для розвитку допитливості, професійної майстерності, налагодження командної роботи, створення позитивного

мікроклімату в колективі, можливості взаємодіяти, удосконалювати свої навички та створювати спільні стратегії навчання для досягнення кращих результатів.

Ці зустрічі дозволяють педагогам обмінюватися досвідом, навчатися одне в одного та розвивати свої професійні навички; допомагають створювати доброзичливу та позитивну атмосферу в колективі, що сприяє кращому самопочуттю та продуктивності педагогів; дають можливість педагогам рефлексувати над своєю роботою та шукати способи для її покращення; мотивують педагогів та надихають їх на нові звершення.

Як керівнику закладу освіти провести таке коло? Відповідь проста. По-перше, **планування**: визначте мету та формат кола, підготуйте теми для обговорення та матеріали. Це може бути обговорення методик викладання, нових освітніх технологій, проблем та викликів, із якими стикаються педагоги; обмін досвідом, надання підтримки та допомоги одне одному; інформування про новини закладу освіти, обговорення планів та завдань, ухвалення спільних рішень; заохочення та підтримка педагогів, визнання їхніх досягнень.

По-друге, **атмосфера**: створіть доброзичливу та відкриту атмосферу, де всі відчуватимуть себе комфортно.

По-третє, **структура**: запропонуйте чітку структуру кола, що містить вітання, вправи для налаштування, обмін досвідом, планування дня та підбиття підсумків.

По-четверте, **участь**: заохочуйте активну участь усіх педагогів, надаючи їм можливість висловитися та поділитися своїми думками.

По-п'яте, **гнучкість**: будьте гнучкими та адаптуйте коло до потреб та інтересів колективу.

Важливо пам'ятати:

- Ранкове коло має бути добровільним.
- Важливо, щоб усі учасники відчували себе комфортно та поважали одне одного.
- Необхідно дотримуватися чіткої структури та формату кола.
- Ранкове коло має бути цікавим та корисним для всіх учасників.

Отже, допитливість і безперервне навчання – це не просто бажані навички, це **необхідність** для сучасного педагога. Освітняни, які володіють цими якостями, здатні не лише давати учням знання, але й **учити їх учитися, критично мислити, творчо підходити до вирішення проблем, бути відкритими до нового**.

Саме такі педагогічні працівники здатні виховати **успішних та всебічно розвинених особистостей**, які зможуть зробити світ кращим.

Список рекомендованих джерел для самостійного опрацювання

1. 13 освітніх трендів 2024. *Освіта Нова* : [сайт]. URL : <https://osvitanova.com.ua/posts/6213-13-osvitnikh-trendiv-2024> (дата звернення : 25.05.24).
2. Безперервне навчання як головний тренд освіти майбутнього. *Статус Центр* : [сайт]. URL : https://status-centr.com/blog/bezperervne-navchannya-yak-golovnij-trend-osviti-majbutnogo_1 (дата звернення : 25.05.24).
3. Тренди-2024: якою буде освіта для дорослих у новому році. *Liga.net* : [сайт]. URL : <https://life.liga.net/porady/article/trendy-2024-iakoiu-bude-osvita-dlia-doroslykh-u-novomu-rotsi> (дата звернення : 25.05.24).
4. EdTech 2024: світові практики, тенденції та підходи. *EdEra* : [освітня платформа] : [сайт]. URL : <https://ed-era.com/blog/edtech-2024-svitovi-praktyky-tendencziyi-ta-pidhody/> (дата звернення : 25.05.24).